

התנכלות לארגונים ולפעילי זכויות אדם: חופש ביטוי ופעולה – בתנאי שלא תשמיעו ביקורת

בשנת 1998 אימצה עצרת האו"ם את ההכרזה בדבר פעילי זכויות אדם¹⁷ - הכרזה המכירה בחשיבות פעילותם של מגיני זכויות אדם ובמעמדם המיוחד. ההכרזה מצהירה על חובתן של מדינות לכבד את זכויות האדם העומדות לפעילים אלה בכלל - ובמהלך פעילותם בפרט - ולהגן עליהם מפני אלימות, אימים, פעולות תגמול ואפליה המופעלים נגדם כתוצאה מפעילותם. לפעילי זכויות אדם, מציינת ההכרזה, זכות "להגנה אפקטיבית תחת החוק הלאומי, בעת שהוא מגיב כנגד או מביע את התנגדותו - תוך נקיטה באמצעים, פעילויות ופעולות שוחרות שלום - למעשי המדינה" (סעיף 12(3)). ישראל חתמה על הכרזה זו, והצהירה בכך על נכונותה לקיים את הוראותיה ולהגן על פעילי זכויות אדם.

בריאותה ותקינותה של דמוקרטיה מתבטאות בין השאר בלגיטימיות שהיא מעניקה לארגונים המותחים ביקורת על התנהלות הרשויות. פעילותם של ארגונים אלו מעשירה את הדמוקרטיה, מעצימה אותה וחיונית לקיומה. במדינה דמוקרטית המבקשת לקדם שיח ציבורי חופשי, אין זה ראוי כי רשות ממשלתית תשתמש במעמדה ובסמכותה לצורך העברת מסרים מאיימים של השתקה. אולם בשנתיים האחרונות אנו עדים לעוד ועוד מקרים של התנהלות אנטי דמוקרטית מסוג זה, שמטרתה להגביל ולצמצם את חופש הביטוי ואת חופש הפעולה של פעילי זכויות אדם ופעילים פוליטיים, להלך עליהם אימים ולהשתיקם. בשנה שחלפה אף הסתמנה מגמה חדשה, מדאיגה ומקוממת: גורמי שלטון, ובהם בכירים כגון שרים, חברי כנסת ומפקדים בצה"ל, שמוטחת בהם ביקורת, מנסים להסיט את הדיון מתוכן הביקורת המופנית כלפיהם באמצעות התבטאויות המכוונות לקעקע את הלגיטימיות של הארגונים המבקרים אותם.

■ ביולי 2009 פרסם ארגון שוברים שתיקה, שחבריו הם משוחררי שירות קרבי, חוברת עדויות של חיילים שהשתתפו במבצע "עופרת יצוקה"¹⁸. העדויות ערערו על הגרסה הרשמית של ישראל לאירועים, והציבו סימן שאלה על תדמיתו של "הצבא המוסרי בעולם". בין השאר דווח בעדויות על שימוש ב"נוהל שכן", על הרסת מאות בתים ומסגדים רבים ללא הצדקה מבצעית, על ירי זרחן לעבר אזורים מאוכלסים, על הרג חפים מפשע מנשק קל, על השחתה מכוונת של רכוש פרטי, ובעיקר - על רוח מפקד מתירנית שאיפשרה לחיילים לפעול ללא מגבלות מוסריות.¹⁹

תגובתם של בכירים בצה"ל, של משרד החוץ ושל גורמים רשמיים אחרים מטעם ממשלת ישראל לפרסום החוברת הייתה חריפה. במקום להתייחס לתוכן של העדויות, לחקור אותן ולקיים דיון על משמעותן, העדיפו הגורמים האחראים בצבא ובממשלה לפתוח במתקפה חזיתית נגד הארגון, ואף לצאת בהשמצות חסרות בסיס שתכליתן לערער על אמינותו ועל הממצאים שחשף. מטרת הלחץ הכבד שהופעל על הארגון הייתה

17 בשמה המלא: "ההכרזה בדבר זכותם ואחריותם של יחידים, קבוצות ואורגנים בחברה לקדם ולהגן על זכויות אדם וחירויות יסוד שזכו להכרה בינלאומית". נוסח ההכרזה:

<http://www2.ohchr.org/english/issues/defenders/docs/declaration/declaration.pdf>;

התרגום לעברית באתר **משרד המשפטים**:

<http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/A61B12B0-D8F6-402D-8B34-3EA3AF5B7F97/15574/Declaration.pdf>

18 חוברת העדויות באתר **שוברים שתיקה**: http://www.shovrimshatika.org/oferet/Hebrew_oferet.pdf.

19 "כ-30 חיילים מעידים על מבצע 'עופרת יצוקה'", **שוברים שתיקה**, 15.7.09,

http://www.shovrimshatika.org/oferet/news_item.asp?id=1&page=1

אחת - להשתיק. משרד החוץ אף הגדיל לעשות ופנה להולנד, לבריטניה ולספרד בבקשה להפסיק את תרומותיהן למימון פעילות הארגון.²⁰

■ בספטמבר 2008, על דעת היועץ המשפטי לממשלה ופרקליט המדינה, נפתחה חקירת משטרה נגד הארגון פרופיל חדש - תנועה פמיניסטית הקוראת לדה-מיליטריזציה של החברה בישראל - בחשד של הסתה לסרבנות. החקירה - הראשונה מסוגה בישראל - נמשכה למעלה משנה. באפריל 2009 חלה החמרה ביחס לפעילי הארגון: המשטרה הגיעה לבתייהם של כמה פעילות ופעילים, עיכבה אותם לחקירה, והחרימה מסמכים ומחשבים. פעולת המשטרה נגד הארגון הוצגה בתקשורת כ"פשיטה",²¹ מונח המתקשר בדרך כלל לגורמים פוליטיים. בראשית נובמבר 2009 נודע על סיום החקירה ועל סגירת התיקים נגד הפעילים - מחוסר אשמה או בשל חוסר ראיות.²²

החקירה שהתקיימה נגד פרופיל חדש היא פגיעה קשה בחופש הביטוי, ועלולה להרתיע אנשים מלקיים דיון חופשי סביב אחת הסוגיות המרכזיות לציבור הישראלי - השירות הצבאי. אמנם קיים איסור בחוק על "הסתה להשתמטות", אולם אין משמעות הדבר כי אסור לקיים דיון על אידאולוגיה פציפיסטית או על שאלת השירות בצבא כערך בחברה הישראלית. במדינה דמוקרטית זוהי זכותו המובהקת של אדם לנסות לשכנע את חברו כי אין זה מוסרי לשרת בצבא וכי ראוי יותר להימנע משירות צבאי, או להפך. הניסיון להשתמש במשפט הפלילי כדי למנוע קיומו של דיון בהקשר זה הוא חמור, ומאיים באופן ממשי על הדמוקרטיה.

■ ביולי 2009 החלה לפעול יחידת "עוז", המחליפה את משטרת ההגירה, והוגברו מאוד פעולות האכיפה נגד מבקשי מקלט ומהגרי עבודה השוהים בישראל (עוד על כך להלן, בפרק "שנאה וגזענות"). אולם לא רק מהגרי העבודה היו "על הכוונת" - אלא גם ארגוני זכויות האדם המסייעים להם. בעיתון מעריב ובאתר nrg צוטטו דבריו של מי שפיקד על יחידת "עוז" עד לאחרונה, ציקי סלע, על ארגוני הסיוע למהגרי עבודה: "הארגונים האלה [...] הם אנרכיסטים שרוצים בהשמדת מדינת ישראל, בשלושה סימני קריאה. צריך להוקיע אותם. זו עבריינות לשמה."²³ יש לציין לחיוב כי חברי כנסת רבים ושרים בממשלה הזדרזו לגנות את דבריו, אולם שר הפנים אלי ישי לא רק שלא התנגד לדברים אלא אף הביע, על-פי הפרסומים, תמיכה מפורשת בסלע, ואף הוסיף כי "הארגונים האלו מהווים איום על המפעל הציוני".²⁴ דברים ברוח זו הפנה גם

20 ברק רביד, **מדינת ישראל נגד "שוברים שתיקה": דרשה מהולנד להפסיק העברת המימון לארגון**, 26.7.09, הארץ online, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1102885.html>

ברק רביד, **אחרי הולנד, ישראל דורשת הבהרות מבריטניה על מימון "שוברים שתיקה"**, 29.7.09, הארץ online, <http://www.haaretz.com/hasite/spages/1103745.html>

ברק רביד, **ישראל דרשה גם מספרד להפסיק המימון ל"שוברים שתיקה"**, 2.8.09, הארץ online, <http://www.haaretz.com/hasite/spages/1104616.html>

21 ראו למשל: יובל גורן, עמוס הראל ותומר זרחין, **המשטרה פשטה על בתי מנהיגי הסרבנים בחשד להסתה להשתמטות**, 27.4.09, הארץ online, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1081349.html>

22 אביעד גליקמן ודניאל אדלסון, **נסגר התיק נגד עמותת "פרופיל חדש"**, 1.11.09, ynet, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3798315,00.html>

23 ליאת שלזינגר, **מפקד יחידת עוז: ארגוני הסיוע רוצים בהשמדתנו**, nrg-מעריב, 5.8.09, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/925/983.html>

24 אריק בנדר ומיכל גרינברג, **זעם על סלע: דעותיו מזכירות משטרים טוטליטריים**, nrg-מעריב, 5.8.09, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/926/045.html?hp=1&loc=1&tmp=5772>
מאוחר יותר טען סלע כי דבריו סולפו. ראו: דנה ויילר-פולק, **ראש יחידת עוז: פעילות ארגוני סיוע לפליטים לגיטימית**, 6.8.09, הארץ online, <http://www.haaretz.com/hasite/spages/1105621.html>
מפקד יחידת "עוז": "דבריי בעיתון סולפו", 6.8.09, גלצ ONLINE, <http://glz.co.il/NewsArticle.aspx?NewsId=45645>

ראש יחידת הערבויות במשרד הפנים, יצחק דרקסלר, למוקד סיוע לעובדים זרים, כשכינה אותם "אותם עורכי דין שתמורת תשלום מצליחים למנוע מעם ישראל לחיות במדינה מתוקנת ועוזרים בחיסול המוסר בישראל".²⁵ בחודש נובמבר פרסם מוקד סיוע לעובדים זרים דוח שממנו עלה, כי בעשור האחרון, בכל פעם שמפלגת ש"ס החזיקה בתיק התמ"ת חלה עליה במספר האשרות שניתנו למהגרי עבודה - זאת בניגוד להצהרות המפלגה, כי היא פועלת לצמצום מספרם של מהגרי העבודה המובאים לישראל;²⁶ בתגובה תקף שר הפנים ישי בחריפות את ארגוני הסיוע.²⁷ שוב, במקום להתמודד עם תוכן הביקורת, בחרו מושאי הביקורת להפנות את החצים אל המבקרים ולערער את הלגיטימציה של ארגוני הסיוע וזכויות האדם.²⁸

■ בסוף יולי 2009 פרסמה עמותת רופאים לזכויות אדם נייר עמדה בנושא מעורבות רופאים בעינויים בישראל.²⁹ בין היתר טענה העמותה כי הסתדרות הרופאים בישראל (הר"י) אינה נוקטת עמדה נחרצת מספיק נגד עינויים ואינה מתייחסת לנושא ברצינות הראויה, וקראה לה "לחדול מעצימת העיניים". בתגובה קרא ד"ר יורם בלשר, יושב ראש הר"י, לחברי ההסתדרות הרפואית להחרים את העמותה. וכך כתבה העיתונאית נרי ליבנה:³⁰

"אל שורות הפטרייטים סותמי הפיות גויסו הרופאים חברי ההסתדרות הרפואית בישראל (הר"י). [...] במקום לקיים חקירה יסודית בעניין המורכב כל כך העבירה הר"י את הרשימה לבדיקה של אדם אחד [...] הבדיקה השטחית רק חיזקה את הטענה, שבלשר כיו"ר הר"י אינו נלחם נגד העינויים בישראל. [...] אך בלשר רואה את הדברים אחרת. מי שפוגע במעמדו נחשב בעיניו כאנטי-ציוני ואנטישמי. כלומר, רל"א [רופאים לזכויות אדם] הוא עוד ארגון של שמאלנים יפי נפש, מלשינים שצריך לתקוע להם מכות, כמו 'שוברים שתיקה', כפי שאולי היו אומרים בגלי צה"ל. בלשר לא מכריז הכרזות כאלה, אך מציע לשבש את הפעילות הרפואית החשובה של מתנדבי רל"א. אין לו זכות לעשות זאת. גם לא מתוקף כהונתו. לא ייתכן שהתוצאה של מאבקי האגו שהוא מנהל עם מרטון [ד"ר רוחמה מרטון, נשיאת רל"א] תהיה מניעת טיפול רפואי ממי שגם כך מתקשים לקבל אותו. אסור לבלשר לעשות זאת - קודם כל כרופא, ובעיקר כיו"ר הסתדרות המאגדת בתוכה אנשים שמשלח ידם, כמו שלו, הוא הומניטרי במהותו."

■ בחודש יוני 2009 הוחל דין רציפות על הצעת החוק למניעת הסתננות, התשס"ח-2008, שעברה בכנסת בקריאה ראשונה במאי 2008. אם לא די בכך שהצעת החוק מפרה באופן בוטה את העקרונות הבסיסיים ביותר של הגנה על מבקשי מקלט ושל טיפול בהם,³¹ היא גם קובעת עונשי מאסר ממושכים למי שמסייעים

25 יונתן גולן, **משרד הפנים נגד מגיני העובדים הזרים**, ידיעות אחרונות, 30.8.09.

26 **עשור של מאבק לזכויות מהגרים - נספח נתונים, מוקד סיוע לעובדים זרים**, נובמבר 2009, http://www.hotline.org.il/hebrew/pdf/Press_Release_Decade_Report_Heb.pdf

27 אייל דץ ופנחס וולף, **ישי: "ארגוני הזרים פועלים נגד הציונות"**, walla, 9.11.09, <http://news.walla.co.il/?w=/1/1604455&m=1&mid=78058>

28 ראו גם: עו"ד רעות מיכאלי, **להפסיק לרדוף את הארגונים האזרחיים**, nrg-מעריב, 5.8.09, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/926/211.html>

29 הדס זיו, **עינויים בישראל ומעורבות רופאים בביצועם, רופאים לזכויות אדם**, יולי 2009, <http://www.phr.org.il/default.asp?PageID=40&ItemID=193>

30 נרי ליבנה, **קודם כל כרופא**, 13.8.09, הארץ online, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1107195.html>

31 **ארגוני זכויות האדם לחברי הכנסת: אסור לתמוך ב"חוק ההסתננות"**, האגודה לזכויות האזרח, 11.6.08, <http://www.acri.org.il/Story.aspx?id=1888>

ל"מסתננים". כך, פעילים של ארגוני זכויות אדם המייצגים את הפליטים, ומתנדבים שלא יכלו לעמוד מנגד והושיטו שתייה ומזון לפליטים, עלולים למצוא עצמם מורשעים ב"סיוע למסתננים" ונידונים לעד שבע שנות מאסר.

התנכלות לפעילי זכויות אדם בשטחים הכבושים

בשטחים הכבושים תמונת המצב עוד חמורה בהרבה. פעילותם של פעילי זכויות אדם בשטחים, ובהם פלסטינים, ישראלים ואנשים ממדינות אחרות, כוללת בין השאר: הגנה על פלסטינים מפני אלימות מתנחלים; סיוע לפלסטינים בגישה לאדמותיהם החקלאיות; תיעוד הפרות זכויות אדם המבוצעות על-ידי הרשויות; הגשת תלונות; הפצת מידע; והשתתפות במחאה, כגון בהפגנות נגד תוואי גדר ההפרדה שעובר על אדמות הכפר בילעין. הפעילים והארגונים פועלים בשטח הנתון לשליטה צבאית, באווירת עוינות ומתח. בתקופה האחרונה אנו עדים לפעולות של צה"ל המכוונות להגבלת צעדיהם ופעילותם של פעילים אלה.³² דומה כי במקום להתמודד עם האתגר מעדיפים כוחות הביטחון "לפנות מן הזירה" את הפעילים, לעיתים תוך שימוש לרעה באצטלה ביטחונית. פעולות צה"ל כוללות, בין השאר:

■ **מניעת גישה של פעילים באמצעות צווי "שטח צבאי סגור"**. מפקדים בצה"ל עושים שימוש תדיר בהכרזה על אזורים שונים בתוך שטחי הגדה המערבית כאזורים סגורים, בכדי למנוע מפעילים להגיע אליהם או לשהות בהם, ובכך מונעים מהם להושיט סיוע לאוכלוסייה האזרחית הנתונה במצוקה. כך, למשל, במחצית השנייה של שנת 2008 מנעו כוחות צה"ל במשך תקופה ארוכה את הגעתם של פעילי זכויות אדם לאזור הכפר תואני,³³ שתושביו נתונים זה שנים להטרדות ולהתקפות מצד מתנחלים המתגוררים במאחזים הסמוכים. במהלך עונת המסיק השנה מנעו כוחות צה"ל מפעילים ישראלים להצטרף לחקלאים פלסטינים באזורים שהוכרזו כאזורים סגורים סביב התנחלויות, שבהם היו החקלאים נתונים להתקפות ולאיומים מצד מתנחלים. בראשית יוני 2009 הוציא אלוף פיקוד המרכז, גדי שמני, צו המכריז על המחסומים שסביב העיר שכם שטח צבאי סגור לישראלים. על-פי הפרסומים,³⁴ בצה"ל טענו כי "פעילי ארגוני שמאל דוגמת נשות 'מחסום ווטש' מהווים גורם מפריע הולך וגובר לפעילות הבטחונית של חיילי צה"ל". ארגוני זכויות אדם ישראלים מחו נגד ההחלטה לחסום באופן גורף את גישתן של הפעילות והפעילים למחסומים. מקרה זה

32 ראו למשל פנייתה של עו"ד דבי גילד-חיו מהאגודה לזכויות האזרח לשר הביטחון מתאריך 25.9.08, <http://www.acri.org.il/Story.aspx?id=2053>

33 כך, למשל, מדווח פעיל, בעדות שנמסרה לאגודה לזכויות האזרח: "ביום שבת ה-9.8.08 נסענו בשתי מכוניות פרטיות לביקור בטקס הסיום של הקייטנה בטוואנה [תואני] ולאחר מכן לביקור נימוסי בסוסיא יצאנו מעט אחרי 9:00 מירושלים. המכונית הראשונה שעזרה נהג + נוסע הגיעה ללא בעיות והמכונית השנייה שאני נהגתי + 3 נוסעים נעצרה חמש דקות לאחר מכן במחסום אחרי חירבת דיראט לפני ההתנחלות כרמל (צמוד לבסיס הצבאי). במחסום לא אפשרו לנו לעבור והצהירו שהוצא לכל האזור צו שטח צבאי סגור ואנחנו לא יכולים להגיע לסוסיא לביקור נימוסי. הסתובבנו ונסענו בחזרה וניסינו לעקוף דרך בית חגי ועותניאל ונעצרנו במחסום נוסף בדרך העולה צפונה לפני ההתנחלות לבנה. החיילים במחסום היו ידידותיים להפליא אך הבהירו שאין כניסה לישראלים מלבד תושבי ההתנחלויות ואורחיהם לכל המרחב, בעקבות התקשקות שלנו לראות צו שטח צבאי סגור הגיע לאחר חצי שעה של המתנה ג"פ נוסף עם קצין ועותק של הצו לגבי אזור סוסיא. בשיחה איתו אמר שיש צווים מוכנים למרבית הכפרים באזור, שגם על הכביש אסור לנוסע ובתשובה לשאלה אמר שהצווים מוכנים לא רק לסופי שבוע אלא גם לאמצע השבוע."

34 **אלוף פיקוד המרכז הכריז על המחסומים סביב שכם שטח צבאי סגור**, nana10, 3.6.09, <http://www.nana10.co.il/Common/GeneralModules/Ticker/PopUp.asp?pid=48&ServiceID=126&ArticleID=640965> &FromList=1&Inews=0; חנן גרינברג ואפרת וייס, **עוד הריסות במאחז הקטן, הוסרו גם מחסומים**, ynet, 3.6.09, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3725481,00.html>

ממחיש את האופן שבו אפשר לעשות שימוש לרעה באצטלה ביטחונית כדי להרחיק את עול הביקורת, ולחסום דיווח וחשיפה של הפרות זכויות אדם מצד צה"ל.

■ **עיכובים, מעצרי שווא והגשת כתבי אישום נגד פעילים, שמטרתם להתיש ולהרתיע.** כך, למשל, במקרה של עזרא נאווי, הפועל זה שנים ארוכות למען התושבים הפלסטינים באזור דרום הר חברון ולהגנה על זכויות האדם הבסיסיות שלהם. בפברואר 2007 השתתף נאווי במחאת תושבי הכפר אום אל-ח'יר באזור דרום הר חברון, שמחו על הריסת ביתו של אחד התושבים. בפעולה של התנגדות אזרחית ניסה נאווי לחסום את הבולדוזר, ורץ אל תוך המבנה במהלך עבודת ההריסה.³⁵ נאווי הואשם בתקיפת שוטרים ובהתקהלות אסורה. הוא הודה כי נשכב לפני הבולדוזר וכי נכנס אל המבנה, אך הכחיש כי נהג באלימות, ואף הדגיש כי פעל למניעת אלימות מצד המשתתפים האחרים במחאה. בית המשפט קיבל את גרסת השוטרים, וגזר על נאווי חודש מאסר.³⁶

■ **שימוש בכוח מופרז לפיזור הפגנות.** בשטחים הכבושים, כל הפגנה נתפסת על-ידי כוחות צה"ל כהפרת סדר בלתי חוקית, גם כשמדובר במחאה שאינה אלימה. כבר מראשית קיום ההפגנות בבילעין נגד תוואי גדר ההפרדה העובר באדמות הכפר,³⁷ לפני כחמש שנים, פעלו כוחות הביטחון לפיזור ולדיכויין. פעמים רבות נעשה הדבר תוך שימוש בכוח מופרז, בירי מסיבי וחסר הבחנה של כדורי מתכת מצופי גומי, בזריקת רימוני הלם, ובאמצעים אלימים נוספים, וזאת אף בלא שקדמה לכך כל אלימות מצד משתתפי ההפגנה.³⁸ כתוצאה מאלימות זו של רשויות הביטחון אף נהרג אחד המפגינים, באסם אבו-רחמה,³⁹ ונפצע קשה בראשו מפגין נוסף, לימור גולדשטיין,⁴⁰ וזאת בנוסף לפצועים רבים נוספים.

במהלך שנת 2009 חלה הסלמה בניסיונות כוחות הביטחון לדכא את המחאה בבילעין. בחודשים יוני-אוגוסט 2009 היינו עדים לגל מעצרים חסר תקדים של תושבים מהכפר, שעליהם נמנים מארגנים ההפגנות נגד הגדר; כ-25 פעילים נעצרו, חלקם עד תום ההליכים. בחינת המעצרים מלמדת כי אין מדובר בפעולות "רגילות" של אכיפת חוק, אלא בפעולות יזומות שכוונתן לדכא את המחאה העממית הלגיטימית המתקיימת בכפר. ואכן, בקרב העצורים יש לא רק נערים החשודים בידי אבנים לעבר כוחות הביטחון, כי אם גם נציגים של ההנהגה המקומית המעורבת בארגון המחאה. על אף שהנהגה זו חרתה על דגלה את דרך המאבק הלא-אלים, חבריה נעצרו והואשמו בפני בית המשפט הצבאי באשמה של הסתה ליידי אבנים ובעברות

35 סרטון האירוע באתר יוטיוב <http://www.youtube.com/watch?v=yslaQUJWBdk>, מטעם [הוועד למען עזרא נאווי](http://www.supportezra.net), <http://www.supportezra.net>.

36 ת"פ (י-ם) 3246/07 מדינת ישראל נגד נאווי עזרא, הכרעת דין מיום 19.3.09, גזר דין מיום 21.10.09. ראו גם: אביעד גליקמן, **עונשו של פעיל השמאל עזרא נאווי: חודש בכלא**, 21.10.09, [ynet](http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3793081,00.html), <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3793081,00.html>.

37 ככלל, היוזמה להפגנות בבילעין מבוססת על מודל של מחאה בלתי אלימה. חשוב גם לציין כי בספטמבר 2007 ניתן פסק דין של בג"ץ, המחייב את המדינה לתקן את תוואי הגדר בבילעין לכה שיפגע פחות בזכויות התושבים, אולם עד היום טרם קיימה המדינה את פסק הדין. בג"ץ 8414/05 יאסין נגד ממשלת ישראל.

38 ראו למשל: מירון רפפורט, **צה"ל חטף מכות רצח**, 9.9.05, [הארץ online](http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?itemNo=622968), <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?itemNo=622968>.

39 באסם אבו רחמה נהרג מרימון גז שחייל ירה לעברו ב-17.4.09. במהלך הפגנה בבילעין. לסרטון המתעד את הירי ראו: **בצלם לפצ"ר - הורה לכוחות הביטחון להפסיק לירות רימוני גז ישירות על בני אדם, בצלם**, 22.4.09, http://www.btselem.org/hebrew/firearms/20090422_firing_tear_gaz_canisters_directly_on_people.asp.

40 לימור גולדשטיין נפצע קשות בראשו כתוצאה מכדורי מתכת מצופי גומי שנורו לעברו על-ידי כוחות הצבא במהלך הפגנה בבילעין ב-11.8.06. כתב אישום הגוש רק נגד חייל מג"ב שירה בגולדשטיין, והאגודה לזכויות האזרח מייצגת את גולדשטיין בעתירה לבג"ץ בדרישה לנקוט בצעדים גם נגד קצין מג"ב, שפיקד על הכוח שירה בו.

נוספות.⁴¹ ההפגנות הבלתי אלימות המתקיימות בכפר מעאסרה שבנפת בית לחם זוכות אף הן לתגובה דומה מצד כוחות הביטחון - שימוש באמצעים אלימים לפיזור ההפגנות, ומעצרים של מפגינים רבים.

כאמור, פעילותם של ארגונים ושל פעילים, המאתגרים מדיניות ממשלתית המפרה זכויות אדם, חיונית לשמירה על זכויות האדם, למיגור יעיל של הפרתן ולקיומה של מדינה דמוקרטית. המראָה שמציבים ארגוני זכויות אדם מול החברה ומול רשויות השלטון מאפשרת לבחון את המתרחש, להפיק לקחים ולקדם יצירת חברה חופשית יותר, מוסרית יותר ולכן גם איתנה יותר. על כן, על ממשלת ישראל לחדול מכל פעולה המכוונת להלך אימים, להשתיק או לפגוע בארגונים ביקורתיים הפועלים באופן לגיטימי, ולאפשר להם שיח ציבורי חופשי ומרחב פעילות.

41 בין העצורים אדיב אבו-רחמה, דמות מרכזית בארגון ההפגנות, שנמצא כיום במעצר עד תום ההליכים. מוחמד חטיב נעצר אף הוא. ב-16.8.09 הוחלט על שחרורו בתנאים, ובהם שלא ישהה באזור הכפר בילעין בימי שישי, שבהם מתקיימות ההפגנות.